

УДК 658.65

Галина Нагорняк, к.т.н., доц., Ірина Нагорняк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ
ЇХ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ**

Galyna Nahornyak, PhD, Assoc. Prof., Iryna Nahornyak

**PROBLEMS OF INNOVATION DEVELOPMENT OF NATIONAL
ENGINEERING ENTERPRISES AND AREAS OF IMPROVEMENT
THEIR INNOVATIVE ACTIVITY**

Інноваційна модель розвитку підприємства є домінуючою в умовах рішення задач структурно-технологічної модернізації промисловості України. Вона забезпечує значні темпи зростання ефективності виробництва, підвищений рівень якості нової продукції, її перспективність та конкурентоспроможність, створює умови для довгострокового економічного зростання як окремого підприємства, так й промисловості в цілому. Успіх в здійсненні інноваційної діяльності залежить від багатьох чинників. Однією з необхідних умов досягнення значного рівня інноваційної активності є достатнє фінансове забезпечення цього виду діяльності підприємств. В основі реалізації інноваційної моделі розвитку промислового підприємства лежить низка інноваційних проектів. Реалізація інноваційних проектів на підприємствах машинобудування потребує значного обсягу коштів та різноманітності джерел і форм їх фінансування. Основними перешкодами, з якими зіткнулися підприємства в сучасних умовах господарювання, стали брак власних коштів, висока вартість та низький рівень доступу до довгострокових позикових коштів, недостатній розвиток дієвих механізмів фінансування, зокрема венчурних, що широко застосовуються у світовій практиці. Саме тому необхідно здійснювати пошук нових інструментів управління інноваційною діяльністю підприємства у сфері її фінансового забезпечення.

На сьогодні мізерна частка українських підприємств займаються інноваційною діяльністю. Основним джерелом її фінансування упродовж останніх п'яти років остаються власні витрати. Підвищений рівень ризику, пов'язаний з реалізацією інноваційних проектів, який обумовлений невизначеністю результатів комерціалізації та виконання планових термінів завершення окремих етапів проекту, мінливістю зовнішнього середовища та невідповідним рівнем експертизи проекту, робить питання фінансування інноваційної програми промислового підприємства непривабливими для зовнішнього інвестора. Однак при відсутності достатнього обсягу власних коштів для забезпечення свого інноваційного розвитку промислові підприємства змушені шукати зовнішні джерела фінансування. Найбільш розповсюдженим інструментом залучення фінансових ресурсів в світовій та вітчизняній практиці є банківський кредит. Однак його використання не завжди можливо та доцільно для фінансування інноваційних проектів. Це обумовлено наступними чинниками: при наданні кредитів банки потребують забезпечення – майна, що передається у заставу, та, в разі неможливості повернути позичальником суму кредиту, продається з метою відшкодування витрат банку. Підприємство може не мати активів, які було б можливо, або доцільно, передавати в заставу; оскільки інноваційні інвестиції є ризиковими – для таких проектів часто характерні невизначеність в розмірі майбутніх доходів, можливості повернути вкладені кошти – банки, маючи альтернативні можливості для інвестування, не охоче кредитують такі проекти.

Іншим напрямком, що використовується підприємствами у світовій практиці для залучення коштів, є різноманітні способи з використанням цінних паперів: емісія цінних паперів; залучення коштів через інвестиційні фонди (пайові трасти) та фінансування венчурним капіталом. У зв'язку з тим, що фондовий ринок в Україні не достатньо розвинений, традиційні для світової практики способи фінансування проектів з використанням різноманітних видів цінних паперів не можуть бути використані в повній мірі. Незважаючи на те, що в Україні діє значна кількість венчурних фондів, на практиці основним їх призначенням є не фінансування високоприбуткових інноваційних проектів, а легальна оптимізація оподаткування. Така ситуація обумовлює об'єктивну необхідність пошуку нових альтернативних шляхів та способів залучення фінансових ресурсів для забезпечення розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств, що в умовах ведення бізнесу в Україні з метою захисту прав й інтересів ініціаторів та інвесторів інноваційних проектів повинні відповідати ряду вимог: доступність для ініціатора інноваційного проекту; гарантія для ініціатора інноваційного проекту зберігання за ним виключного права на використання ідеї, захист його інтелектуальної власності; можливість акумулювання обсягу інвестицій, достатнього для реалізації проекту; можливість здійснення інвесторами контролю за ходом реалізації проекту; надання гарантії інвесторам щодо отримання ними обумовленої винагороди в разі успішної реалізації інноваційного проекту.

Ефективним інструментом розвитку окремих регіонів, формування їх інноваційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності стають різні кластерні структури. Об'єднання підприємств в кластери дозволяє кожному з його учасників отримувати переваги від ефекту синергії, що виникає у результаті поєднання зусиль та потенціалів підприємств, при одночасному збереженні незалежності та посилення гнучкості системи управління ними. Крім того, аналіз чинних організаційно-правових форм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств свідчить про вирішальну роль спільного управління інноваційним потенціалом із застосуванням відповідної організаційної структури, що дозволить поєднати фінансові та виробничі можливості підприємств і слугуватиме базою для нарощування інноваційного потенціалу. За таких обставин дієвим способом залучення інвестицій для інноваційного розвитку машинобудівних підприємств та підвищення їх інноваційної активності, на нашу думку, може стати створення певної організаційної структури у вигляді Регіонального фонду сприяння інноваційному розвитку, що поєднуватиме та використовуватиме фінансовий потенціал великого бізнесу для реалізації інноваційних проектів на базі інноваційно-орієнтованих машинобудівних підприємств. Така структура, на наш погляд, відповідає вимогам, що були сформульовані нами вище, та дозволить створити дієву систему фінансового забезпечення інноваційних проектів. Центральним елементом запропонованої системи є “керуючий орган”, яким може виступати відокремлений підрозділ окремого підприємства (організації), що зацікавлено в розвитку інноваційних процесів, або, і, на наш погляд, такому рішенню слід віддати перевагу, окрема юридична особа.

Перелік посилань

1. Антонюк Л.Л. Інновації : теорія, механізм розробки та комерціалізації [монограф.]: / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук; Київ. нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Велика К.В. Інноваційна інфраструктура крізь призму “потрійної спіралі” / К.В. Велика // Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ “ХПІ”. – 2012. – № 15. – С. 24-32.